

УДК 343.346

В.В. Віскунов

**ПОНЯТТЯ ПІДРОБКИ ІДЕНТИФІКАЦІЙНИХ
НОМЕРІВ ТРАНСПОРТНОГО ЗАСОБУ:
СЕМАНТИЧНИЙ ТА ЮРИДИЧНИЙ АСПЕКТИ**

У статті визначається семантичне та юридичне значення поняття підробки ідентифікаційних номерів транспортного засобу в складі злочину, передбаченого ст. 290 Кримінального кодексу України.

Ключові слова: підробка, склад злочину, сутільна небезпечність, транспортний засіб, ідентифікаційний номер, Кримінальний кодекс України.

В статье определяется семантическое и юридическое значение понятия подделки идентификационных номеров транспортного средства в составе преступления, предусмотренного ст. 290 Уголовного кодекса Украины.

Ключевые слова: подделка, состав преступления, общественная опасность, транспортное средство, идентификационный номер, Уголовный кодекс Украины.

This article define a semantic and juridical meaning of notion forgery identification numbers of the vehicle in components of crime under art. 290 Criminal Code of Ukraine.

Key words: forgery, components of crime, public danger, vehicle, identification number, Criminal Code of Ukraine.

В Особливій частині чинного КК чимала кількість норм сформульовано за допомогою віддіслівних іменників, у тому числі й об'єктивна сторона злочину, передбаченого ст. 290 КК України. Проблема у тому, як справедливо відзначає М.І. Хавронюк, що неможливо семантично визначити, позначають ці іменники діяння або його наслідки (або як діяння, так і його наслідки), а також час тривання діянь, позначених таким іменником. Але без чіткого з'ясування цього питання не можна правильно встановити об'єктивну і суб'єктивну сторону відповідного складу злочину і правильно кваліфікувати діяння, а також побудувати логічну санкцію¹.

Розв'язання вказаної проблеми ускладнюється необхідністю розуміння не лише права, а й української філології, згідно з правилами якої для правильного тлумачення змісту відповідного віддіслівного іменника потрібно врахувати дієслово, від якого він утворений, а також його вид - доконаний (що зробити?) або недоконаний (що робити?).

Також слід погодитися з М.І. Хавронюком з приводу того питання, що українська філологія вельми складна і при розв'язанні такого роду проблем, у тому числі у складі знищення, підробки або заміни номерів вузлів та агрегатів транспортного засобу, не можна спиратися на здогадки, а тому використовуватимемо відповідні положення, викладені у словниках української мови.

¹ Див.: Хавронюк М.І. Довідник з Особливої частини Кримінального кодексу України / Хавронюк М.І. - К.: Істина, 2004. - С. 45.

На нашу думку, у ст. 290 КК України слово підробка також виступає у якості віддієслівного іменника¹. Зокрема, віддієслівний іменник "підробка" утворюються від різних дієслів, одне з яких доконаного, а інше – недоконаного виду.

Так, зазначений віддієслівний іменник утворений: "підробка" – від "підробляти (підроблювати)" (недок.) і "підробити" (док.).

Проте, серед так би мовити проблемних віддієслівних іменників, за допомогою яких сформульовані діяння та (або) їхні наслідки у складі злочину, передбаченому у ст. 290 КК України, М.І. Хавронюк виділяє лише таку форму злочину, як "знищення". Хоча, на наш погляд, не менш проблемним віддієслівним іменником у ст. 290 КК України є така форма злочину як "підробка".

Так, М.І. Хавронюк, аналізуючи деякі склади злочинів, обґрунтовано стверджує, що в диспозиції ст. 290 КК віддієслівний іменник "знищення" позначає у першу чергу діяння, яке за конструкцією диспозиції може бути вчинене тільки з прямим умислом. Хоча, в диспозиції ст. 290 КК не міститься вказівки на певну мету, мотив, усвідомленість діяння тощо². Така точка зору відповідає та узгоджується з інтерпретацією тлумачних словників сучасної української мови³.

На наш погляд, термін "підробка" у складі злочину, передбаченого ст. 290 КК має значення одночасно як дії, так і її наслідків (результату). Початок і продовження підроблення вчинюється заради результату у вигляді підробки ідентифікаційного номера транспортного засобу. У той же час не може настати результату у вигляді підробки ідентифікаційного номера транспортного засобу без початку та продовження підроблення. Таким чином, підробка є складеною, не одноактною, продовжуваною завершеною суспільно небезпечною дією у складі злочину, передбаченого у ст. 290 КК України. Розуміння в такому аспекті терміну "підробка" у складі знищення, підробки або заміни номерів вузлів та агрегатів транспортного засобу також відповідатимемо принципу економії кримінальної репресії.

Важливо також з'ясувати зміст поняття "підробка" у науці кримінального права. Визнання підроблення різновидом обману є неоднозначним питанням у науці кримінального права. Незважаючи на це, ми поділяємо ба-

¹ Див. Кримінальний кодекс України: за станом на 7 липня 2010 р. / Верховна Рада України – Офіц. вид. – Відомості Верховної Ради України – 2001. – № 25. – Ст. 131.

² Див.: Хавронюк М.І. Довідник з Особливої частини Кримінального кодексу України / Хавронюк М.І. – К.: Істина, 2004. – С. 47.

³ Див.: Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ "Перун", 2003. – С. 379; Російсько-український словник та українсько-російський словник, в одному томі; 500000 слів та словосполучень / Упоряд. та голов. ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ "Перун", 2008. – С. 1186.

чення тих вчених, які вважають підроблення формою обману¹, а також тих, хто вважає фальсифікацію, підробки та підлоги різновидами кваліфікованого обману².

На наш погляд, підробка ідентифікаційного номера транспортного засобу характеризується наступними ознаками: 1) активною формою підробки ідентифікаційних номерів транспортного засобу; 2) наявністю предмету підробки (ідентифікаційних номерів транспортного засобу) та засобів вчинення злочину; 3) приховуванням чи викривленням у ньому інформації; 4) спричиненням шкоди правовому порядку. За суттю підробка ідентифікаційного номера транспортного засобу є завжди опосередкованим та упередженим обманом.

Слід погодитися з С.С. Тучковим який пише, що предметом відносин підроблення є підробка. Вона є результатом, метою кожного підроблення. Підробку можна визначити як певне матеріальне утворення, яке у викривленій формі виражає деякі або усі сторони, ознаки, що притаманні справжній речі – аналогу підробки.

Автор виокремлює такі ознаки підробки:

- а) є матеріальним утворенням;
- б) має схожість зі справжньою річчю – аналогом підробки;
- в) не відповідає за певними ознаками справжній речі – аналогу підробки.

Змістом відносин підроблення є спотворення істини. Істина – це дійсність, правдивість чого-небудь (речі, події, інформації). При підробленні дійсність є викривленою. Істина при підробленні може порушуватися відносно будь-якої ознаки справжньої речі – аналога підробки³.

Наприклад, аналізуючи суміжний склад злочину, О.О. Дудоров пропонує під підробленням документів розуміти як повне виготовлення сфальсифікованого документа, так і часткову фальсифікацію змісту справжнього документа; під виготовленням підроблених штамтів, бланків або печаток вважати як повне виготовлення сфальсифікованих форм-кліше і бланків, так і внесення змін у справжні штампи, печатки або бланки, що спотворює належний зміст їх реквізитів⁴.

¹ Див.: Матьшевский П.С. Преступления против собственности и смежные с ними преступления: Монография / Матьшевский П.С. – К.: Юринком, 1996. – С. 68.

² Див.: Шаталов А.С. Фальсификация, подделка, подлог / А.С. Шаталов, А.З. Ваксян – М.: Лига Разум, 1999. – С. 8. – (научно-популярное издание).

³ Див.: Тучков С.С. Підроблення як спосіб вчинення злочину: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Тучков Сергій Сергійович. – Запоріжжя, 2005. – С. 50.

⁴ Див.: Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / За ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка / [5-те вид. переробл. та доповн.] – К.: Юридична думка, 2008. – С. 895.

Так, В.О. Навроцький під підробкою номерів вузлів та агрегатів транспортного засобу розуміє виготовлення нового номера чи внесення у нього змін, які викривляють зміст дійсного номера¹.

З даних визначень вбачається, що підробка може мати дві форми – виготовлення і перероблення. Виходячи з положень діючого законодавства, підходів до визначення підроблення у науці кримінального права, під виготовленням слід розуміти повне підроблення будь-якої речі, інакше кажучи, створення підробки "з нуля". А під переробленням – внесення певних змін до справжньої речі з метою надати їй нових якостей. Причому, коли йдеться про виготовлення, то воно завжди повинне бути незаконним. А інакше виготовлення, наприклад, грошей, цінних паперів, білетів державної лотереї, марок акцизного збору чи контрольних марок не буде кримінально каранним².

З огляду на це питання, А.В. Лесних також вважає, що підробка припускає повну або часткову зміну номерів шляхом перебивання, зафарбовування, витруювання цифр, літер, внаслідок чого, транспортний засіб або його частини придбають номер, який не відповідає дійсності. Характер дій при підробці та знищенні визначається як метою цього злочину, так й предметом, на який його спрямовано – ідентифікаційним номером, номером кузова, шасі, двигуна. Характерно те, що на відмінність від підробки у широкому змісті цього слова (наприклад, грошей чи документів), викривлення справжності здійснюється тільки шляхом дій, що пов'язані із зміною змісту справжнього ідентифікаційного номеру, номеру кузова, шасі, двигуна, оскільки дії, що спрямовані на повне виготовлення номерного вузла чи агрегату позбавлені змісту. Це правило, – пише А.В. Лесних, – не розповсюджується на підробку державного реєстраційного знаку³.

Однак, на нашу думку, підробка ідентифікаційних номерів транспортного засобу майже завжди вчинюється у формі повного або часткового перероблення вже існуючих справжніх ідентифікаційних номерів транспортного засобу. Підробку ідентифікаційних номерів транспортного засобу у формі виготовлення як соціальне явище нашим дослідженням на практиці не встановлено. З технологічної та виробничої точки зору, виготовлення номерних вузлів та агрегатів транспортного засобу "з нуля" є дуже проблематичним та ускладненим процесом у кустарних умовах. Уявляється, що оптимальне вирішення цього питання можливо в умовах заводу-виробника. Наприклад, коли підробка вчинюється у формі виго-

¹ Див.: Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / За ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка / [5-те вид. переробл. та доповн.] – К.: Юридична думка, 2008. – С. 743.

² Див.: Тучков С.С. Підроблення як спосіб вчинення злочину: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Тучков Сергій Сергійович. – Запоріжжя, 2005. – С. 51.

³ Див.: Лесних А.В. Расследование подделки или уничтожения идентификационного номера транспортного средства: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Лесных Андрей Владимирович. – Краснодар, 2001. – С. 47.

товлення ідентифікаційних номерів транспортного засобу на заводі-виробнику в умовах технологічного процесу виготовлення нового автомобіля у порушення нормативно-технічної документації, з метою приховування крадіжки нового автомобіля, або номерних вузлів та агрегатів на заводі. Однак, це не відноситься до підробки державного реєстраційного номеру транспортного засобу, який може бути підробкою як у формі виготовлення, так і у формі перероблення, навіть у кустарних умовах.

Крім того, не зрозуміло, що саме автори мали на увазі під такою формою підробки як перероблення предмету злочину: процес дій або їх результат? Виходячи з того, що кримінально-правова "підробка", з нашої точки зору, означає одночасно як дію, так і її результат, то форма перероблення означає теж саме.

Таким чином, підробка ідентифікаційних номерів транспортного засобу – це форма кваліфікованого обману, що характеризується активними і фактично закінченими діями у вигляді виготовлення нових ідентифікаційних номерів транспортного засобу, або повного чи часткового перероблення (зміни) справжніх ідентифікаційних номерів транспортного засобу, що вчинюється певним способом та з використанням певних засобів, спрямованих на приховування чи викривлення інформації щодо транспортного засобу та завдання шкоди правопорядку.

Зрозуміло, що висвітлена проблематика не може бути вичерпною, а тільки створює основу для подальших наукових досліджень поняття підробки ідентифікаційних номерів транспортного засобу.

Використана література:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і гол. ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ "Перун", 2003. – 1440 с.
2. Кримінальний кодекс України: за станом на 7 липня 2010 р. / Верховна Рада України – Офіц. вид. – Відомості Верховної Ради України – 2001. – № 25. – Ст. 131.
3. Лесних А.В. Расследование подделки или уничтожения идентификационного номера транспортного средства: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Лесных Андрей Владимирович. – Краснодар, 2001. – 211 с.
4. Матышевский П.С. Преступления против собственности и смежные с ними преступления Монография / Матышевский П.С. – К.: Юринком, 1996. – 272 с.
5. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / За ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка / [5-те вид. переробл. та доповн.] – К.: Юридична думка, 2008. – 1216 с.
6. Тучков С.С. Підроблення як спосіб вчинення злочину: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Тучков Сергій Сергійович. – Запоріжжя, 2005. – 215 с.
7. Хавронюк М.І. Довідник з Особливої частини Кримінального кодексу України / Хавронюк М.І. – К.: Істина, 2004. – 504 с.
8. Шаталов А.С. Фальсификация, подделка, подлог / А.С. Шаталов, А.З. Баксан. – М.: Лига Разум, 1999. – 160 с. – (научно-популярное издание).